

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

BỘ QUỐC PHÒNG

HỌC VIỆN QUÂN Y

ĐOÀN TRỌNG TRUNG

**NGHIÊN CỨU
MỘT SỐ YẾU TỐ MÔI TRƯỜNG XÃ HỘI
LIÊN QUAN TỚI UNG THƯ CỔ TỬ CUNG
TẠI MỘT SỐ TỈNH PHÍA BẮC**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ Y HỌC

HÀ NỘI – 2012

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO

BỘ QUỐC PHÒNG

HỌC VIỆN QUÂN Y

ĐOÀN TRỌNG TRUNG

NGHIÊN CỨU
MỘT SỐ YẾU TỐ MÔI TRƯỜNG XÃ HỘI
LIÊN QUAN TỚI UNG THƯ CỎ TỬ CUNG
TẠI MỘT SỐ TỈNH PHÍA BẮC

Chuyên ngành: Vệ sinh xã hội học và tổ chức y tế

Mã số: 62.72.73.15

LUẬN ÁN TIẾN SĨ Y HỌC

Hướng dẫn khoa học:

- 1. GS.TS. Lương Xuân Hiến**
- 2. PGS.TS. Lê Khắc Đức**

HÀ NỘI - 2012

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu được tiến hành nghiêm túc, là một phần của “Nghiên cứu cứu bệnh chứng ung thư ở Việt Nam” do Trường Đại học Y Thái Bình chủ trì thực hiện mà tôi là một nghiên cứu viên chính. Các số liệu và kết quả nêu trong luận án đã được cơ quan nghiên cứu cho phép tôi sử dụng trong luận án. Các số liệu đảm bảo sự trung thực và chưa từng được ai công bố trong bất kỳ một công trình nào khác. Nếu sai tôi xin hoàn toàn chịu trách nhiệm.

Tác giả luận án

Đoàn Trọng Trung

LỜI CẢM ƠN

Tôi xin chân thành cảm ơn Ban Giám đốc Học viên Quân y, Bộ môn Vệ sinh Y học dự phòng, các Bộ môn Khoa học có liên quan, Phòng Đào tạo sau đại học đã tạo điều kiện trong suốt quá trình học tập, rèn luyện, đồng thời giúp đỡ tôi hoàn thành luận án tiến sỹ này.

Tôi xin chân thành cảm ơn Ban Giám hiệu, Trung tâm nghiên cứu Dân số và Sức khỏe Nông thôn, Bộ môn có liên quan Trường Đại học Y Thái Bình đã giúp đỡ, tạo điều kiện cho tôi học tập, công tác và hoàn thành luận án tiến sỹ này.

Tôi xin bày tỏ lòng kính trọng và biết ơn sâu sắc đến các thầy GS.TS. Lương Xuân Hiến, PGS.TS. Lê Khắc Đức, các thầy cô trong Hội đồng cơ sở đã tận tâm hướng dẫn và chỉ bảo tôi trong quá trình thực hiện và hoàn thành luận án này.

Đồng thời tôi xin chân thành cảm ơn Ban lãnh đạo các bệnh viện thuộc 12 tỉnh, Ban lãnh đạo 12 bệnh viện ở Hà Nội đã tham gia nghiên cứu, cùng các điều tra viên đã tạo điều kiện giúp đỡ tôi thu thập số liệu và cho phép tôi sử dụng số liệu để làm luận án.

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn tới Gia đình, bạn bè đồng nghiệp đã động viên và ủng hộ tôi trong quá trình học tập và hoàn thành luận án này.

Tôi xin trân trọng cảm ơn các thầy cô, các nhà khoa học trong Hội đồng chấm luận án tiến sỹ cấp Trường.

Hà nội, tháng 3 năm 2012

Tác giả

Đoàn Trọng Trung

MỤC LỤC

Trang

Trang phụ bìa	
Lời cam đoan	
Mục lục	
Danh mục các chữ viết tắt	
Danh mục bảng	
Danh mục biểu đồ	
Danh mục hình/sơ đồ	
ĐẶT VẤN ĐỀ	1
MỤC TIÊU NGHIÊN CỨU	3
CHƯƠNG 1. TỔNG QUAN TÀI LIỆU	4
1.1. KHÁI QUÁT CHUNG VỀ UNG THƯ CỔ TỬ CUNG	4
1.1.1. Giải phẫu cổ tử cung.....	4
1.1.2. Bệnh lý ung thư cổ tử cung.....	5
1.2. TÌNH HÌNH MẮC UNG THƯ CỔ TỬ CUNG	8
1.2.1. Ung thư cổ tử cung trên thế giới	8
1.2.2. Ung thư cổ tử cung ở Việt Nam	15
1.3. CÁC YẾU TỐ LIÊN QUAN ĐẾN UNG THƯ CỔ TỬ CUNG	18
1.3.1. Các yếu tố môi trường xã hội liên quan đến ung thư cổ tử cung.....	18
1.3.2. Một số yếu tố khác liên quan đến ung thư cổ tử cung.....	32
CHƯƠNG 2. ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	36
2.1. ĐỐI TƯỢNG NGHIÊN CỨU	36
2.1.1. Địa bàn nghiên cứu.....	36
2.1.2. Đối tượng nghiên cứu.....	36
2.1.3. Thời gian nghiên cứu.....	37

2.2. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	38
2.2.1. Thiết kế nghiên cứu	38
2.2.2. Cỡ mẫu và phương pháp chọn mẫu.....	38
2.2.3. Tiêu chuẩn chẩn đoán, kỹ thuật áp dụng trong nghiên cứu	43
2.2.4. Nội dung, biến số nghiên cứu và một số khái niệm được sử dụng	44
2.2.5. Công cụ thu thập số liệu và tổ chức nghiên cứu.....	47
2.2.6. Các biện pháp khống chế sai số.....	53
2.2.7. Xử lý số liệu	54
2.2.8. Vấn đề đạo đức trong nghiên cứu.....	54
CHƯƠNG 3. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU	56
3.1. THỰC TRẠNG UNG THƯ CỔ TỬ CUNG	56
3.1.1. Đặc điểm nhân khẩu học, y tế của phụ nữ ung thư cổ tử cung.....	57
3.1.2. Phân loại và tỷ lệ hiện mắc ung thư cổ tử cung	61
3.2. YẾU TỐ LIÊN QUAN TỚI UNG THƯ CỔ TỬ CUNG	63
3.2.1. Liên quan giữa một số yếu tố nhân khẩu học với ung thư cổ tử cung	63
3.2.2. Liên quan giữa việc hút thuốc với ung thư cổ tử cung.....	65
3.2.3. Liên quan giữa đặc điểm sinh sản với ung thư cổ tử cung.....	69
3.2.4. Liên quan giữa tình trạng còn kinh / đã mãn kinh, một số bệnh mắc phải với ung thư cổ tử cung.....	72
3.2.5. Liên quan giữa nạo hút thai, sử dụng các biện pháp tránh thai với ung thư cổ tử cung.....	77
3.2.6. Liên quan giữa một số yếu tố khác với ung thư cổ tử cung.....	80
3.2.7. Phân tích hồi quy logistic yếu tố liên quan	81
CHƯƠNG 4. BÀN LUẬN.....	84
4.1. THỰC TRẠNG UNG THƯ CỔ TỬ CUNG	84
4.1.1. Đặc điểm nhân khẩu học, y tế của phụ nữ ung thư cổ tử cung.....	84
4.1.2. Phân loại và tỷ lệ hiện mắc ung thư cổ tử cung.....	89

4.2. YẾU TỐ LIÊN QUAN TỚI UNG THƯ CỔ TỬ CUNG	92
4.2.1. Liên quan giữa một số yếu tố nhân khẩu học với ung thư cổ tử cung.....	93
4.2.2. Liên quan giữa việc hút thuốc với ung thư cổ tử cung.....	94
4.2.3. Liên quan giữa đặc điểm sinh sản với ung thư cổ tử cung.....	98
4.2.4. Liên quan giữa tình trạng còn kinh / đã mãn kinh, một số bệnh mắc phải với ung thư cổ tử cung.....	103
4.2.5. Liên quan giữa nạo hút thai, sử dụng các biện pháp tránh thai với ung thư cổ tử cung.....	106
4.2.6. Liên quan giữa một số yếu tố khác với ung thư cổ tử cung.....	110
4.2.7. Phân tích hồi quy logistic yếu tố liên quan	111
4.3. PHẠM VI VÀ HẠN CHẾ CỦA NGHIÊN CỨU.....	112
KẾT LUẬN	114
KIẾN NGHỊ	116
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH NGHIÊN CỨU CỦA TÁC GIẢ ĐÃ CÔNG BỐ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN TÀI LIỆU THAM KHẢO PHỤ LỤC	

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

CIN	Cervical Intraepithelial Neoplasia (Loạn sản nội biểu mô cổ tử cung)
CTC	Cổ tử cung
FHI	Family Health International (Tổ chức Gia đình Thế giới)
HPV	Human papolloma virus (Vi rút gây u nhú bộ phận sinh dục ở người)
IARC	International Agency for Research on Cancer (Tổ chức quốc tế nghiên cứu về ung thư)
KHHGD	Kế hoạch hóa gia đình
MIF	Macrophage migration inhibitory factor (Yếu tố ức chế di chuyển đại thực bào)
WHO	World Health Organization (Tổ chức Y tế Thế giới)

DANH MỤC BẢNG

Bảng	Tên bảng	Trang
3.1.	Phương pháp chẩn đoán ung thư được áp dụng.....	56
3.2.	Tỷ lệ phụ nữ ung thư cổ tử cung hút thuốc chủ động (n=611)	60
3.3.	Các loại ung thư cổ tử cung được phát hiện.....	61
3.4.	Liên quan giữa nghề nghiệp của phụ nữ với ung thư cổ tử cung.....	63
3.5.	Liên quan giữa trình độ học vấn của phụ nữ với ung thư cổ tử cung	64
3.6.	Liên quan giữa việc hút thuốc lá của phụ nữ với ung thư cổ tử cung.....	65
3.7.	Liên quan giữa việc hút thuốc lào của phụ nữ với ung thư cổ tử cung.....	65
3.8.	Liên quan giữa việc hút thuốc lá của chồng với ung thư cổ tử cung	66
3.9.	Liên quan giữa mức độ hút thuốc lá của chồng với ung thư cổ tử cung	66
3.10.	Liên quan giữa thời gian hút thuốc lá của chồng với ung thư cổ tử cung	67
3.11.	Liên quan giữa việc có hút thuốc lào của chồng với ung thư cổ tử cung	67
3.12.	Liên quan giữa mức độ hút thuốc lào của chồng với ung thư cổ tử cung	68
3.13.	Liên quan giữa thời gian hút thuốc lào của chồng với ung thư cổ tử cung ...	68
3.14.	Liên quan giữa tuổi quan hệ tình dục lần đầu của phụ nữ với ung thư cổ tử cung.....	69
3.15.	Liên quan giữa tuổi mang thai lần đầu của phụ nữ với ung thư cổ tử cung ..	69
3.16.	Liên quan giữa số bạn tình/chồng của phụ nữ với ung thư	70
3.17.	Liên quan giữa việc mang thai với ung thư cổ tử cung	70
3.18.	Liên quan giữa việc sảy thai của phụ nữ với ung thư cổ tử cung.....	71
3.19.	Liên quan giữa việc thai chết lưu của phụ nữ với ung thư cổ tử cung.....	71
3.20.	Liên quan giữa số con hiện có của phụ nữ với ung thư cổ tử cung	72
3.21.	Liên quan giữa tình trạng còn kinh / đã mãn kinh với ung thư cổ tử cung ...	72
3.22.	Liên quan giữa điều trị hoóc-môn sau mãn kinh với ung thư cổ tử cung.....	73
3.23.	Liên quan giữa một số bệnh khác với ung thư cổ tử cung	74
3.24.	Liên quan giữa viêm âm đạo do trùng roi, lậu cầu và ung thư cổ tử cung	75

Bảng	Tên bảng	Trang
3.25.	Liên quan giữa tiền sử phẫu thuật cắt buồng trứng và ung thư cổ tử cung ..	76
3.26.	Liên quan giữa số bên buồng trứng bị cắt và ung thư cổ tử cung.....	76
3.27.	Liên quan giữa việc nạo hút thai với ung thư cổ tử cung	77
3.28.	Liên quan giữa việc sử dụng thuốc tránh thai với ung thư cổ tử cung	78
3.29.	Liên quan giữa việc áp dụng vòng tránh thai với ung thư cổ tử cung	78
3.30.	Liên quan giữa việc triệt sản thất vòi Fallopian với ung thư	79
3.31.	Liên quan giữa việc ăn trầu của phụ nữ với ung thư cổ tử cung.....	80
3.32.	Liên quan giữa việc thụt rửa âm đạo bằng nước trầu không với ung thư cổ tử cung.....	81
3.33.	Các yếu tố nghiên cứu có liên quan với ung thư cổ tử cung	82
3.34.	Các yếu tố nghiên cứu không liên quan với ung thư cổ tử cung sau khi phân tích hồi quy logistic.....	83